

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 70. став 1. Устава Републике Србије, којим је прописано да се пензијско осигурање уређује законом и у члану 97. тачка 8. Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

Разлози за доношење овог закона произлазе из потребе решавања проблема који је настао за кориснике превремене старосне пензије, који због прихватања социјалног програма Владе за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију, нису могли да остваре право на старосну пензију због промењених услова за остваривање овог права 2014. године. Наиме, Законом о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, број 75/14), који је ступио на снагу 29. јула 2014. године и почео да се примењује од 1. јануара 2015. године, промењени су услови за остваривање права на старосну пензију, односно подигнута је старосна граница за стицање права на старосну пензију за оба пола (65 година старости за мушкарце, односно постепено подизање старосне границе за жене на 65 година) и уведена је превремена старосна пензија, као и трајно умањење приликом обрачуна превремене старосне пензије, такозвани „пенали”. Увођење превремене старосне пензије се негативно одразило на кориснике социјалног програма, који су се определили за посебну новчану накнаду (Опција 5), и новчану накнаду (Опција 3) у складу са Одлуком Владе о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију („Службени гласник РС”, бр. 64/05, 89/06, 85/08, 90/08, 15/09, 21/10, 46/10, 9/11, 6/12, 63/13, 21/14, 129/14 - у даљем тексту Одлука). Из тог разлога, у циљу решавања насталог проблема, Влада је донела Закључак 05 број 401-9236/2020-2 од 19.11.2020. године, којим је, тачком 1. наведеног закључка, дала сагласност да се лицима која су у складу Одлуком, утврђена као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до пет година и која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду (Опција 5), исплаћује разлика између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије. Такође, тачком 2. наведеног закључка је утврђено да се ова разлика исплаћује и лицима која су била утврђена као вишак запослених у складу са Одлуком а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на новчану накнаду у складу са прописима о запошљавању до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до две године и која су до остваривања права на пензију остварила право на новчану накнаду у складу са прописима о запошљавању (Опција 3). На изнети начин Закључком је привремено превазиђен проблем ових корисника превремене пензије који су били корисници права на посебну новчану накнаду (Опција 5), односно корисници новчане накнаде (Опција

3), а предложеним одредбама Закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, овај проблем се трајно решава.

Поред тога, наведени закон представља наставак уређивања система пензијског и инвалидског осигурања у оквиру реформе започете 2002. године, са циљем стварања услова за дугорочну економску одрживост пензијског система, која треба да обезбеди правну сигурност и одговарајући социјални положај садашњих и будућих генерација пензионера. Реформа је до сада имала седам фаза (2002, 2003, 2005, 2010, 2014, 2018. и 2019. године) и мере које су спроведене су биле биле различите, углавном рестриктивне, али су дале позитивне резултате који се првенствено огледају кроз заустављање раста дефицита и смањења дотација за покривање дефицита из буџета Републике.

Управо позитивни економски резултати омогућили су да, након рестриктивних мера у претходним годинама, у систему пензијског и инвалидског осигурања 2018. и 2019. године услед мере које позитивно утичу на осигуранике и кориснике (повећање примања пензионера исплатом увећања уз пензију, усклађивање пензија, престанка важења закона о привременом уређивању начина исплате пензије, исплата новчане помоћи корисницима из средстава Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање), и на функционисање система у целини, посебно у вези са уређењем матичне евиденције Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање (у дљем тексту: Фонд).

Наведено потврђује да кључни фактор за дугорочну стабилизацију система пензијског и инвалидског осигурања првенствено лежи у развоју земље, новим инвестицијама и запошљавању, чиме ће се поправити однос између броја осигураника и броја пензионера, с обзиром да се систем финансира на принципу солидарности међу генерацијама, односно да садашњи запослени финансирају пензионере (pay as you go систем).

Имајући у виду изнето, захваљујући свим мерама предузетим у протеклом периоду, створени су услови за наредни корак у циљу побољшања положаја осигураника и корисника, а на основу предложених измена и допуна Закона о пензијском и инвалидском осигурању, које се односе на следеће:

1. Усклађивање и прецизирање одредаба које се односе на случај када осигураник пољопривредник обавља уговорене послове; утврђивање ванбрачне заједнице; осигуранике самосталних делатности такозване „фриленсере”; разлике до најнижег износа пензије за кориснике пензије којима је износ пензије нижи од најнижег износа пензије, а који су остварили инострану пензију; промене података унетих у матичну евиденцију односно да се под променом сматра и њихово брисање из те евиденције; право Фонда да захтева накнаду причињене штете и од лица које је проузроковало потребу за помоћи и негом другог лица.

2. Утврђивање висине превремене пензије осигураницима који су пре почетка примене Закона о изменама и допунама закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС” број 75/14), у складу са Одлуком, били корисници права на посебну новчану накнаду (Опција 5), односно корисници новчане накнаде (Опција 3).

3. Довођење свих корисника породичне пензије у равноправни положај тако што се породична пензија иза смрти осигураника не одређује од превремене старосне пензије већ од старосне или инвалидске пензије која би осигуранику припадала у часу смрти.

4. Прецизирање начина обрачуна висине старосне пензије за осигуранике из члана 42. Закона.

5. Решавање проблема који се јављају са исплаћеним износом пензије након смрти корисника, у вези са повериоцима који одбијају да поступе по захтеву Фонда за повраћај износа обуставе који је уплаћен повериоцу након смрти корисника права.

6. Додатно уређивање услова за исплату накнаде погребних трошкова.

7. Прецизирање и побољшање које односи на податке који се уносе у матичну евиденцију.

8. Измене које се односе на поступак за утврђивање својства осигураника који Фонду омогућава да по службеној дужности сачини пријаву на осигурање, независно од тога да ли је обвезник подношења пријаве може поднети.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Уз члан 1.

Предложеном одредбом се утврђује да својство осигураника пољопривредника не престаје у случају обављања послова из члана 12. став 1. тач. 3) и 3а) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 34/03, 64/04 – УС, 84/04 – др. закон, 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС и 86/19, у даљем тексту: Закон), односно послова по основу уговора о делу односно послове по основу ауторског уговора и других уговора, код којих за извршен посао остварују накнаду, као и ако раде на територији Републике Србије за страног послодавца, који нема регистровано представништво у Републици Србији, код кога за обављен посао остварују накнаду. На овај начин се отклања проблем настао у пракси због престанка својства осигураника пољопривредника у случају када обављају наведене уговорене послове.

Уз члан 2.

Предложена измена представља прецизирање и техничко побољшање одредбе, с обзиром на то да се постојање ванбрачне заједнице утврђује у ванпарничном поступку, али не и обавеза издржавања.

Уз члан 3.

Наведеном одредбом се прецизира да се у стаж осигурања рачуна и време за које је осигураник из члана 12. став 1. тачка 3а) Закона остварио уговорену накнаду за коју је плаћен допринос. Реч је о осигуранiku која ради на територији Републике Србије за страног послодавца, који нема регистровано представништво у Републици Србији, код кога за обављен посао остварује накнаду.

Уз чл. 4. и 16.

Предложеним решењима се утврђују права за кориснике из Опције 5 и Опције 3, сагласно Закључку Владе од 19.11.2020. године. На тај начин се отклања проблем који је настао за лица која су ускладу са Одлуком, били корисници права на посебну новчану накнаду (Опција 5), односно корисници новчане накнаде (Опција 3).

Уз члан 5.

На основу предложеног, сви корисници породичне пензије се доводе у равноправан положај. Поред тога, извршена је техничка корекција одредбе, односно исправка техничке грешке у одредби члана 71. Закона.

Уз члан 6.

Предложеном изменом се врши прецизирање и омогућава равноправан положај корисника пензије којима је износ пензије нижи од најнижег износа пензије, а који су остварили инострану пензију.

Уз члан 7.

Предложеним решењем се отклањају недоумице и проблеми који су се јавили у пракси у вези са применом члана 79. Закона.

Уз члан 8.

Предложеном одредбом се решава проблем који се појавио у пракси, у случају када повериоци одбијају да поступе по испостављеном захтеву Фонда за повраћај

износа обуставе која је уплаћена повериоцу након смрти корисника права. Наиме, наплата свих поверилаца може се десити после окончања оставинског поступка, а не из средстава Фонда.

Уз члан 9.

Изменом и допуном овог члана додатно се уређују услови за исплату накнаде погребних трошкова, како би се превазишли проблеми који су се јавили у пракси.

Уз члан 10.

Предложена допуна омогућава лакше препознавање приликом одлучивања о праву на пензију осигураника из члана 42. Закона (МУП, Војска, БИА), којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, јер се у матичну евиденцију Фонда уноси одговарајућа шифра, која подразумева и податак о степену увећања стажа осигурања.

Уз члан 11.

Одређене податке за матичну евиденцију Фонд преузима од других надлежних органа, па и од Пореске управе. Из тог разлога, према предложеној измени, када је реч о обележјима која се односе на уговорену накнаду (МУН образац), није потребно да се у матичној евиденцији Фонда воде подаци о категорији осигураника, јер се ти подаци преузимају од Пореске управе, и нису од значаја којој категорији осигураника неко припада.

Уз члан 12.

Предложеном изменом, Фонду се омогућава да, код утврђивања својства осигураника, по службеној дужности сачини пријаву на осигурање, независно од тога да ли је обвезник подношења пријаве може поднети. На тај начин, отклања се проблем присутан у пракси, јер одређен број послодаваца не поступа по својој обавези да поднесе пријаву на осигурање по решењу којим се утврђује својство осигураника. Наиме, на овај начин се постиже ефикасност и пре свега заштита права осигураника.

Уз члан 13.

Предложеном допуном се прецизира да се под променом података унетих у матичну евиденцију сматра и њихово брисање из те евиденције, имајући у виду постојећу судску праксу. Наиме, у појединим судским одлукама је изнет став да Фонд нема основ да брише податке из евиденције, па се на овај начин, овај проблем превазилази.

Уз члан 14.

Предложена измена става 3. овог члана је у складу са новом пословном политиком Фонда, а што омогућава његов ефикаснији рад. Наиме, ти послови се могу обављати и без постојања таквог уговора, као што у пракси већ и функционише.

Уз члан 15.

Предложеном одредбом се допуњује и прецизира став 3. члана 208, тако да Фонд има право да захтева накнаду причињене штете и од лица које је проузроковало потребу за помоћи и негом другог лица.

Уз члан 17.

Овом одредбом се предлаже да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона средства су обезбеђена Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2021. годину.